

A MAGYAR MONDAT VÉDELMEBEN

Szobi üdítőknek csap hírverést óriás falragasz, szövege megüti szememet: „A legjobb dolog, ami a gyümölcssel történhet.” Furcsa, korábban nem hallott, de ma egyre terjedő mondatszerkesztés, nyelvünktől merőben idegen – de honnan olyan ismerős? Hamar meg van a forrása, hiszen angol szakos tanár volnék; ez – tisztán angolos, e nyelvre nagyon jellemző merev alárendelő-kiemelő mondatfűzés, könnyű visszafordítani: *The best thing that can happen to the fruit*. Vajon mi történhetett mondatainkkal az utóbbi tíz évben? Lehet, hogy a szépítő „globalizáció” néven folytatott világ(újra)gyarmatosítás elérte nyelvünket is? Pedig magyar árut, ízletes magyar terméket népszerűsít, nem pedig gyanús nyugati cég adalékanyagokkal hígított-mérgezett lötyteit. Még tudnak jó hazai terméket előállítani, de a jellegzetes mellérendelő magyar észjárás visszaszorul, már angol módra fűzik össze a magyar szavakat.

Szellemi örökségünkől nemcsak nyelvünket érinti a világyarmatosítás. Sokkal többről van itt szó, mint egyszerű nyelvművelésről, ezek az ügyek a hagyományos nyelvművelésen belül föl sem vethetők. Ki nem fejthetjük, de legalább utaljunk arra, hogy mondatfűzésünket ma jórészt ugyanazok és ugyanazért akarják indogermán mintára alárendelővé tenni, akik Trianonban feldarabolták hazánkat, akik megkísérlik – legalább filmvásznon – kétfelé vágni a Szent Koronát, akiknek nemtelen és megszakítatlan közreműködése nyomán rendkívül gazdag néphagyományunk, szellemi örökségünk legföljebb nyomokban van képviselve az oktatásban, akik szeretnék kiiktatni a világból mindent, ami sajátosan és összetéveszthetetlenül magyar. Ne hagyjuk vetőmagjainkat és gyönyörű őshonos állatainkat, gyümölcsfáinkat elkorcsosulni és lecserélődni, mert akkor előbb-utóbb bele fogunk egyezni népzenénk lejáratásába, hatalmas népmesekincsünk és ábrázoló népművészetünk közoktatásból való kitiltásába, népművészeti tárgyaink külföldre csempészésébe, és végül mondatfűzésünk indogermánna tételébe is.

Nem is az első kísérlet történik nyelvünk (és műveltségünk) gyarmatosítására: gondoljunk csak a Habsburgok elszánt és nyíltan hirdetett németesítő törekvéseire – alighanem máig bánják, hogy nekik nem sikerült velünk szemben az, ami az angoloknak olyan szépen sikerült az írekkel szemben, vagyis anyanyelvük gyakorlatilag teljes kitörlése. Most nem arról a veszélyről lesz szó, melyet a sok fölösleges angol szóval ránk zúduló nyelvi szennyezés jelent, hanem mondatfűzésünk fenyegetettségéről írnék, mely alattomosabb, nehezebben fölismerhető vagy tudatosítható veszély. Már az sem biztos, hogy minden magyarajkú azonos mértékben tartja magyartalannak az elején idézett hirdetés szövegét. Vagy a következő mondatot sem: „Az, amit ettől az emlékhelytől várunk, az az, hogy...” (Egyházi vezető nyilatkozata a Mindszenty-emlékhelyről.) Vagy idézet vezető politikus beszédéből: „Köszönöm választóimnak azt a bizalmat, mellyel megtiszteltek.” Szóbeli közléseink tele vannak ilyen mondatokkal. A világyarmatosítás lelkes hazai híveinek úgy tűnhet, hogy ez is része az ún. „fejlődésnek”, hogy tehát első lépésben édes-bús magyar szavainkat cseréljük le angolszász nyelvi szemétre, majd második lépésként a magyar mondatfűzés elveit fogjuk fejtetőre állítani, vagyis úgy beszélni, ahogyan pl. rádióba beüzenő pékmester honfitársunk kezdte nemrég: „Amire reflektálni szeretnék, az két dolog.” Tíz évvel ezelőtt, kevésbé romlott nyelvérzéssel még azt mondta volna: „Két dologhoz szeretnék megjegyzést fűzni”, vagy „Két kérdéshez szeretnék hozzászólni”. Csak az én hibám-e, ha nem tudom lenyűgöző fejlődésnek felfogni azt, hogy ma pékmesterek és vezető értelmiségiek egyaránt „reflektálnak”, és angolszász kiemelő mondatfűzést alkalmaznak?

Az alá- és mellérendelés közötti lényegi különbséget nem nyelvészeti képzésem során ismertem föl, hanem csupán néhány éve, Karácsony Sándor: *A magyar észjárás* című könyvét olvasva, majd nyelvészként meg gyakorló nyelvtanárként továbbgondolva lángészre valló meglátásait anyanyelvünkről és gondolkodásmodunkról. Ő a nevelélmélet és -gyakorlat szakembereként veszi észre nyelvünk egyik alapvető sajátosságát, mely élesen megkülönbözteti az indoeurópai nyelvektől, és amelyet nyelvészeink mindeddig nem vettek észre, vagy inkább nem akartak észrevenni (a körülöttünk élő népek mindnyájan indogermánok, vagy más szóval indoeurópaiak; tőlünk nyugatra egyedül a baszk nép kivétel ez alól, meg talán néhány kelta nép). De hát ma ugyanúgy nem lehet babérokat aratni bennünket az indogermánoktól élesen megkülönböztető sajátosságok felmutatásával, mint Karácsony idejében (1952-ben halt meg, kényszernyugdíjazott tanárként – vagy talán törvényen kívül helyezett betyárként?).

Mindenek előtt javítsuk ki ezeket a magyarul hangzó, de angolszász kaptafára készült mondatszörnyeket. Az első helyett magam hasonlító szerkezetet tartanék szerencsésnek, pl. „Ennél jobb dolog gyümölccsel nem történhet”, vagy „Gyümölccsel ennél jobb nem is történhet”, vagy ugyanez kérdésként. A Mindszenty-emlékhelyről szóló mondat helyesen: „Ettől az emlékhelytől pedig azt várjuk, hogy...”. Sajnos az iskolai nyelvtanítás nem hangsúlyozza ki, vagy esetleg meg sem említi, hogy nyelvünk egyik alapvető jellegzetessége – és nagy-nagy érték! – a szabad szórend, amely fölöslegessé teszi a kötött szórendű indogermán nyelvekben szükségképpen létrejött kiemelő szerkezeteket. Az angol nyelv rendkívüli merevsége, kötött szórendje miatt lehetetlen és tilos pl. határozókat vagy tárgyat kihozni a mondat elejére, s ezért kényszerül az ún. kiemelő (s egyúttal elkülönítő-alárendelő) szerkezetek használatára. Ezek azonban a magyart nem „színesítik” és nem „gazdagítják”, hanem teljesen fölöslegesek benne, kimondottan szennyezik nyelvünket, torzítják nyelvi tudatunkat, észjárásunkat.

Karácsony éppen a mellé-, illetve alárendelő mondatszerkesztésben, és az ennek megfelelően lényegileg különböző észjárásban látja meg a magyar, illetve indogermán gondolkodás (és viselkedés meg világkép) alapvető eltérését. Ma viszont alig tudja valaki bemutatni a kétféle mondat különbségét; a nyelvész meg tudja éppen határozni szakszerűen a két mondatféleséget, de az észjárásra, világképre vonatkozóan nem von le következtetéseket, ugyanis a mai nyelvtudomány alaptételeinek egyike az, hogy „nyelv és világkép között nincs és nem is lehet kapcsolat, hiszen a nyelvi jel önkényes”. Megdöbbenő (ma már számomra), hogyan lehet egy soha sem bizonyított tételből (a nyelvi jel önkényessége) ilyen hazug és teljességgel tudománytalan következtetésre jutni, mely az ésszerűségnek és a mindennapi tapasztalatnak egyaránt ellentmond. Sajnos a mai nyelvészet úgymond „semleges”, ami „természetesen” azt jelenti, hogy kiinduló pontja az angol nyelv, és módszerei, alapelvei – ahogyan korábban a latinból – ma egyre inkább az angolszász nyelvészetből származnak. A nyelvészeti-nyelvtani vizsgálódás – beleértve az iskolai nyelvi elemzéseket, vagyis az anyanyelvoktatást – alapelvei és módszerei eddig is merőben idegenek voltak nyelvünk szellemétől (legalább annyira, mint földünkötől a holland sárgarépmag, vagy a magyar konyhától a fűrészpör ízű hamburger), de legalább a példaanyag hitelesen magyar volt, a nyelvtankönyvek példamondatai a magyar szépirodalom és népköltészet legjavából származtak. Ezentúl már a példamondatok is angolból származnak, szemléltetve azt, hogyan dolgoznak össze világgyarmatosítók (globalizálók) és nyelvészek. Megjelent négy éve egy

átfogó igénnyel megírt *új magyar nyelvtan*, mely 28 oldalon keresztül tárgyalja az alárendelt összetett mondatokat, míg a mellérendelésről egyetlen szó sincs benne. Ezt ma Magyarországon meg lehet tenni, párhuzamosan a magyar föld, szellemi hagyomány, népzene és népművészet ellen nap mint elkövetett, hasonlóan súlyos merényletekhez. A generatív beállítottságú szerzők olyan magyar(?) mondatokat elemeznek, mint pl. „Az, amit ajándékba kapott, nagy örömet szerzett Marinak”. Mintha hasonlítana az írásunk elején idézett mondatszörnyekhez, nemde?. Valószínűsíthető, hogy ha eredeti magyar példák helyett angolszász nyelvészek által megcsócsált mondatok szolgálják magyar fordításait elemezzük, akkor soha sem fogunk eljutni a mellérendeléshez. Ugyanebben a könyvben másutt azt próbálják bizonygatni, hogy a magyar nem is tekinthető tisztán ragozó nyelvnek. Mindezt talán azért, mert mesterük, Noam Avram Chomsky generatív-transzformációs nyelvelmélete nem tud mit kezdeni a mellérendelő elvvel, tantételei az alárendelésre vannak kihegyezve, már csak matematikai indítatásánál fogva is, meg amiatt is, hogy az angolt teszi meg minden nyelv alapjának; ma ez számít „semleges” vagy „demokratikus” eljárásnak (sajátos ellentmondásként maga Chomsky újabban beállt a globalizáció ellen tüntetők közé). Gőzerővel megindult a magyar iskolarendszer – s ezen belül különösen az anyanyelvoktatás – felé a generatív nyelvtan nevezetű úthenger, melynek nyomán fű sem fog nőni. Másodrendű fordításnyelvvé zülhet nyelvünk, és ebben a játszmában nem szabadna beérnünk nézői szerepkörrel. Hiszen egyre távolabb kerülünk eleink ábrándjától, melyet Karácsony 1930-ban kérdésként fogalmaz újra: lesz-e valaha olyan nyelvtanunk, mely a magyart saját belső rendszere és sajátosságai felől, azok alapján fogja leírni?

Nézzük meg, hogyan működik egy alárendelő nyelv, pl. az angol? Teljesen közönségesnek és mindennapinak számít a következő mondat: *I am pleased to have the honour to ask Mr Chomsky to deliver his lecture on anti-globalization*. Ebben háromszoros alárendelés szerepel, főnévi igenevek egymástól függő láncolatával kifejezve, melyet nyelvünkön a *hogy* kötőszó ismétlésével lehet érzékeltetni – ha erőltetjük: *Nagyon örülök, HOGY abban a megtiszteltetésben lehet részem, HOGY fölkerhetem Chomsky urat arra, HOGY tartsa meg előadását a globalizáció-ellenességről*. Ha valamelyik diákunk így fordítja, fölszisszenünk: Hát ő nem tudja, hogy a mondat így magyartalan? De vajon mitől az? Nyilván attól, hogy háromszoros, egymástól függő ill. egymásba ágyazódó alárendelést tartalmaz, vagyis háromszor fordul elő benne a *hogy* kötőszó. Mennyi lehet itt az „engedélyezett darabszám”? Nos, az angolban nincs felső korlát, míg nyelvünkben van kemény mennyiségi korlát. Nyelvművelő Kézikönyvünk szerint a *hogy* kötőszó előfordulásainak engedélyezett felső határa: 1, azaz egy darab! „...a *hogy* kötőszós mellékmondatok egymástól függő láncolatát lehetőleg kerülni kell.” – írja. Ez mi, ha nem magyar sajátosság? Nem úgy az angolban, melyben hemzsegnék a főnévi és melléknévi igeneves, *hogy* kötőszavas, vonatkozó névmással vagy előjárókkal kifejezett alárendelések, illetve ezek láncolatai, mindenféle mennyiségi korlát nélkül. Így pl. *A ház, melyet Jack épített* című gyermekversben összesen tizenhátszeres alárendelés szerepel, vonatkozó névmásokkal (aki, amely) kifejezve. Éppenséggel a magyarban is találunk ilyet (pl. a *Láttad-e, láttad-e azt a bárányt?* kezdetű dal, legutóbb Szvorák Katalin hangján). Csakhogy nyelvünkben ez kivételesen, pusztán a nyelvi játékosság kedvéért történik, míg az angolban egészen általános, a nyelv lényegéhez tartozó vonás; pusztán szakmai szempontból Noam Avram Chomsky nagy érdeme, hogy ezt fölismerte, és komoly nyelvelméletet épített rá. Hazai nyelvtudományunknak

viszont nem érdeme, hanem éppenséggel szégyene lesz, ha a magyar nyelvleírást is erre óhajtja fölépíteni; talán még idejében szólunk.

Tehát akkor a magyar nem ismeri a többszörös alárendelést? Dehogyan, csak egészen másképpen jár el, pl. így: „*Kívánom, hogy valamint az agyag ölelő karjai körül kibontakozni akaró kocsikerék rettentő nyikorgásától megriadt jubászkutya bundájába kapaszkodó kullancs kidülledt félszeméből alácseppenő könnycseppben visszatükröződő holdvilág fényétől illuminált rablólovagvár felvonóhidjából kiálló vasszegek kohéziós erejének hatása évszázadokra összetartja annak matériáját, aképpen tartsa össze ezt a társaságot a tiszta szeretet.*” (Fehér Gábor: *Az utolsó nagybotos*. Exodus, Debrecen, 1940:143). Látható, hogy a magyar láncolat pont a fordítottja az angolnak, vagyis az alárendelt szerkezetek egymás elé, nem pedig egymás mögé kerülnek (ezt néha úgy fejezik ki, hogy az angol jobb-rekurzív, a magyar pedig bal-rekurzív nyelv; világkép szempontjából itt sokkal többről van szó, de ebbe itt nem bocsátkozhatunk).

Karácsony, aki német, illetve német kaptafára készített „magyar” példákat vizsgál, három pontban foglalja össze a mellérendelő magyar és az alárendelő indogermán észjárás eltéréseit: szerinte a magyar 1) *mellérendel*, 2) *szemléltet*, 3) *a fogalmat nem önmagában, hanem mindig más fogalomhoz való kölcsönös viszonyában tekinti*. Ezzel szemben az indogermán 1) *alárendel*, 2) *elvonatkoztat*, 3) *a fogalmat pedig önmagában tekinti, illetve egy fölöttes fogalomnak való alárendeltségében határozza meg*. Ez utóbbinak különlegesen súlyos következményei vannak, hiszen ennek kaptafájára gyártott „definíciók” szolgáltatják egyik pillérét az egész ún. „korszerű tudományos” világképnek, a Linné-féle „tudományos” növényteni osztályozásnak, a táplálkozási láncoknak, és mindenféle hierarchizált, művi „rendszernek”. Csakhogy a természetben a növények nincsenek alárendelve egymásnak, mégpedig nem azért, mert a természet „fejletlen”, hanem azért, mert a természet – *horribile dictu!* – mellérendelő elven működik. Ezt a mellérendelő elvet erőszakolja meg az indogermán okoskodás, már az ógörög bölcselőktől és logikusoktól kezdődően, sőt még hamarabb. Ezt a természetes, sőt bátran mondhatjuk: egyetemleges, kozmikus elvet cseréltük le – szerencsére nem végérvényesen! – Nyugathoz való idomulási igyekezetünkben. Az ilyen mondatok, mint „A birka az a párosujjú, kérődző emlősállat, melyet gyapjáért, tejéért és húzáért tenyésztenek”, vagy „A ruha olyan készítmény, mely textilanyagból van és az ember testét takarja,” tiszta példái az alárendelő észjárásnak. A fogalmat nem képes máshogyan kezelni, mint egy fölöttes fogalomnak való alárendeltségében, és a többi hasonló rangú egyedtől való elkülönültségében. Ez a fajta gondolkodás vált egyeduralkodóvá nemcsak a tudományban, hanem az egész oktatásban, sőt a tömegtájékoztatóban is: „Ma éjjel a magyar határra érkezett *az a vonat, mely veszélyes hulladékot szállít Jugoszláviából*” (a szállítmány tartalma nagyjából ugyanolyan mérgező lehet, mint a róla szóló mondat, hiszen ez a kiemelés is teljesen értelmetlen nyelvünkben). A mai magyar ember meghasonlottságának talán legfőbb oka éppen az, hogy legkésőbb hétéves korától nyelvének működésrendjétől, szellemétől merőben eltérő, sőt azzal homlokegyenest ellenkező észjárást kényszerít rá az iskola, most már több száz éve. Eredendően a magyar párhuzamokban, hasonlatokban, gondolatláncokban fejezi ki magát, melyekre a legszebb példákat népdalaink szolgáltatják: *Akkor szép a huszár / Ha felül a pej lovára*. Vagy: *De én uram úgy megyek ágyamba / Mintha mennék gyászos koporsóba*. Vagy: *Olyan bánat a szívemen / Kétrét hajlott az egeken*.

Mit szorít ki ez a részben ránk kényszerített, részben önként föl vállalt indogermán észjárás? Kerestük a választ erre kérdésre? Pedig kézenfekvő rá a válasz, ugyanis a kiszorított –

mellérendelő – észjárás nem tűnt el, csak lappangásba kényszerült: ott van mindenütt népköltészetünkben, meséinkben, népdalainkban, de szépirodalmunk legjavában, a *Toldiban* és Petőfi verseiben is, a kisgyermek nyelvében, a nyelvjárásokban. És nemcsak a nyelvben: megnyilvánul a csíksomlyói búcsún ugyanúgy, mint Király Zsiga faragásain, buzsáki hímzéseken, templomok mennyezetein, máig élő húsvéti és karácsonyi népszokásokban, de még a legeltető vagy az ártéri gazdálkodásban, állattartásban is. Abban is, ahogyan közösségi szinten a magyar mindig „kis önkormányzatokban szerveződött, amikor csak tehetett” – írja Karácsony. Ezt a fajta gondolkodást magyar szóval legtömörebben *rokonítónak* nevezhetjük, idegen szóval pedig *analógiásnak*, esetleg *komplementernek*. Ettől az észjárástól próbálnak most újra – ki tudja hányadszor – elidegeníteni bennünket, s kiszorítani azt a merev, elkülönítve osztályozó, a valóságra gépies rendet erőltető indogermán észjárással.

Gyakran és régóta szajkózott nézet szerint „Nem kell ebből nagy ügyet csinálni, haladunk a Nyugat felé, majd mi egy kicsit alárendelővé válunk, ők meg egy kicsit mellérendelővé, és aztán valahol találkozunk.” Eltekintve attól, hogy nekik eszük ágában sincs mellérendelővé válni, szakmailag ez azt jelentené, hogy mondjuk a Magyar Tudományos Akadémiának el kellene határoznia: ezután engedélyezett egy magyar mondatban a *hog* kötőszó vagy *amely* vonatkozó névmás bármennyi előfordulása. Tegyük fel azt a képtelenséget, hogy meghozzák ezt a döntést. Ezzel az ügy nem ér véget, mert ugyanazok, akik a „földrakozás és globalizálás” jegyében netán kierőszakolnák ezt a döntést, tovább lépnének azzal, hogy a ragozást, nyelvünk másik alapvető sajátosságát szintén föl kellene váltani a sokkal „korszerűbb” és a „haladás” követelményeit jobban kielégítő hajlítással (az indogermán és sémi nyelvek nem ragoznak, ők hajlító vagy flektáló nyelvek, ezért oktalanság pl. oroszban vagy latinban „ragozásról” beszélni), hogy tehát határozóragok helyett a sokkal „hatékonyabbnak” vélt előjárók használatára térjünk át, vagyis *kertben* helyett ezután mondjuk azt: *ben-kert*, *fagylaltért* helyett *ért-fagylalt*, *embernek* helyett *nek-ember* stb. Láthatóan még nagyobb képtelenség, bár Madách említi ennek lehetőségét – vagy veszélyét – *A civilizátorban*.

Tudom, hogy ma sokan tényleg „jószándékúan” hiszik azt, hogy Magyarország minden tekintetben le van maradva a „fejlett” Nyugat mögött, és nagy fölemelkedést jelent számára, ha őt befogadják, mint valami elszegényedett vagy elmaradott rokont, fogyatékos értelmű, korlátozott teljesítőképeségű öcsikét. Arról, hogy a valóságot a maga teljességében leképező nyelvünkben és népi műveltségünkben nem lemaradásról, hanem hatalmas, az indogermánok számára behozhatatlan előnyről beszélhetünk, semmit sem hallott, az előző mélységesen hazug tételt viszont hét éves korától fogva bunkóval verik a fejébe, ahogyan az én fejembe, sőt már a dédapám fejébe is verték. Márpedig ha tetszik, ha nem, mi most éppen ezt a mellérendelő észjárásunkat, a világegyetemet teljességében leképező műveltségünket visszük magunkkal az Európai Szövetségbe. Rendkívüli termőképeségű földjeink mellett alighanem ez a legnagyobb érték, sőt bátran mondhatjuk, hogy ennél nagyobb értéket még senki nem vitt be oda. Ott ugyanis nem nagyon tudják – nyelvi korlátok és más veszteségeik miatt nem tudhatják, csak sejthetik – mit jelent mellérendelő-rokonító módon mondatot felépíteni, rajzolni, énekelni, gondolkodni, viszonyulni más népekhez és a természethez, gazdálkodni, építkezni. Ezt tőlünk mind meg lehet tanulni, és nem kérünk tandíjat.

Nem titkolom el, hogy e dolgozat megírásának háttérében a hivatalos tudományosságtól (egyetemek, akadémia, stb.) merőben különböző, sőt azzal több ponton homlokegyenest szembenálló, „földalatti” vagy „második” tudományosság rejtőzik, szerves vagy természetes

műveltség kutatása címszó alatt. A különbség leginkább abban mutatkozik meg, hogy az előbbiek nyelvünket és műveltségünket valamiféle keveréknek, másodlagos, származék jellegűnek, nyugatról-keletről átvettnek-kölcsönzöttnek, innen-onnan levezethetőnek tartják, utóbbiak pedig annak önállóságát, eredetiségét, egységét és öntörvényűségét hirdetik, továbbá képességét a valóság teljes körű megragadására, mely képesség Nyugaton már elveszett. Ezt csak szűk körben tehetik, mert az előbbiek szabják meg a tanterveket, kutatási feladatokat és ezek anyagi támogatását, az oktatáspolitikát, és jórészt a tömegtájékoztatást is. A második tudományosságban, ebben az ún. szerves műveltségi keretben és fogalomrendszerben a magyar nyelvet is teljességnek gondoljuk olyan értelmezésben, mely a kirekesztés, kizárólagosság stb. vádjait nevetségessé teszi, és egyszerűen kiiktatja. Ugyanis az egészből, melyet műveltségünk képvisel, senki és semmi nem rekesztődik ki, még választott népek sem. Nyelvünknek, hagyományunknak itt csak vázlatosan bemutatott értékeit isteni adományként kaptuk, és nem azért, hogy elrejtjük, netán szégyenkezzünk miattuk, hanem hogy fölmutassuk, és éljünk velük a magunk és mások javára.

Folynak tehát igen komoly erőfeszítések egyfajta „nyelvi konvergencia” irányában, holott ez teljes lehetetlenség, Karácsony Sándor egészen világosan megfogalmazza: „Gúzsba kötni, megnyomorítani, öldösni, kínozni lehet a magyar lelket, indogermánná tenni nem lehet” – írja 1940-ben. (Valószínűleg szemitává vagy kínaivá sem, teszem hozzá én gondolatban – ez a sorsunk.) Valóban nem lehet, és próbáljunk meg ebbe belenyugodni; nemcsak nevetségés, de értelmetlen is milliók – ki tudja honnan vezérelt – igyekezete, hogy indogermánná mázolja át magukat. A mellérendelő, rokonító észjárás a vérünkben van, csontjainkba ivódott, csak azokkal együtt távolítható el. De önmagától azért nem fog mindenütt azonos módon és mértékben érvényesülni a Karácsony felismerte tétel, tenni is kell érte. A korábban már elért magas szinten maradjunk meg, illetve oda térjünk vissza, de ne egyedül, hanem másokat is magunkkal húzva-emelve. Történelmi esélyünk van most arra, hogy nyelvünk és műveltségünk eredetiségét, teljességét, világmagyarázó és közösségteremtő erejét végre fölismerjük, tudatosítsuk magunkban és másokban. Csak így válhatunk bármely népközösség teljes értékű tagjává, és szolgálhatjuk az egész emberiség javát. Ha ezt nem tesszük, akkor féltő, hogy a bennünket nem ismerők nyelvünk szerkezetét, sajátosságait a fentebb idézett mondatok valamelyike („Amire reflektálni szeretnék, az két dolog” és a többi sületlenség) alapján fogják megítélni. Ahogyan népzeneinket esetleg a *Dáridó* jellegű műsorok alapján. Ezt bizonyára nem akarjuk.

Vagy mégis?

Debrecen, 2022. július 13.

Dr. Végvári József
nyelvtanár
H-4002 Debrecen, Vihar u. 20.
Villámlevél: jvegvari36@gmail.com